Determinanty i konsekwencje decyzji dotyczących finansów osobistych w relacjach partnerskich i małżeńskich. Przegląd wybranych zagadnień

Kinga Dobosz

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: 92138@student.pb.edu.pl

Marta Małecka-Dobrogowska

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: marta.malecka-dobrogowska@pb.edu.pl

DOI: 10.65731/az-2026-0024

Streszczenie

W artykule poruszono zagadnienie zarządzania finansami osobistymi w związkach partnerskich i małżeńskich. Uwzględniono wyniki narracyjnego przeglądu literatury, wskazując wybrane modele i doświadczenia z zarządzania finansami w gospodarstwach domowych oraz ich determinanty wynikające z typu relacji między partnerami i wspólnych decyzji finansowych, uwzględniając zalety i wady zidentyfikowanych podejść. Wyniki przeglądu skonfrontowano z analizą wyników badania młodych dorosłych - wskazując na główne pozytywne i negatywne konsekwencje przyjętych modeli zarządzania finansami osobistymi w parze. Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że istnieje kilka zidentyfikowanych modeli zarządzania finansami w związku. Kluczowe znaczenie mają społeczne, psychologiczne i prawne determinanty oraz predyspozycje i doświadczenia w zakresie wspólnych zasad zarządzania finansami osobistymi. Wybór adekwatnego podejścia sprzyja zarówno stabilności budżetu domowego, jak i jakości relacji w związku.

Słowa kluczowe

zarządzanie finansami osobistymi, decyzje finansowe, gospodarstwo domowe, budżet domowy

Wstęp

W czasach rosnących kosztów życia, inflacji oraz niestabilności rynku pracy, umiejętność wspólnego planowania wydatków i odpowiedzialnego gospodarowania budżetem staje się jednym z kluczowych czynników trwałości relacji. Wybór konkretnego rozwiązania zależy od wielu czynników – takich jak poziom zaufania, długość trwania związku, wcześniejsze doświadczenia finansowe, czy też tradycyjny lub partnerski podział ról w gospodarstwie domowym. Zarówno literatura zagraniczna [Peetz i in., 2023, s. 2], jak i polska [Przybył, 2002, s. 118–119] wskazują, że kwestie finansowe stanowią jedno z głównych źródeł napięć i konfliktów w relacjach partnerskich. Niezgodność w podejściu do zarządzania budżetem, brak przejrzystości finansowej lub poczucie nierówności mogą prowadzić do osłabienia więzi emocjonalnej, a nawet do rozpadu związku. Z drugiej strony, umiejętne wypracowanie wspólnego modelu decydowania o finansach sprzyja budowaniu wzajemnego zaufania, poczucia bezpieczeństwa i odpowiedzialności za wspólne dobro. Należy podkreślić, że partnerzy zazwyczaj wywodzą się z odmiennych środowisk rodzinnych i kulturowych, w których kształtowały się różne wzorce gospodarowania środkami finansowymi, co może prowadzić do rozbieżności w podejściu do kwestii oszczędzania, konsumpcji oraz inwestowania. Istotnym czynnikiem wpływającym na sposób zarządzania pieniędzmi jest również poziom wiedzy finansowej partnerów, który może oddziaływać na podejmowanie decyzji finansowych, planowaniu budżetu oraz gospodarowanie środkami pieniężnymi [Musiał, 2016, s. 106]. Według danych GUS w 2024 roku w Polsce zawarto blisko 140 000 związków małżeńskich [GUS, 2025, s. 29], w tym samym czasie rozwiodło się około 57 000 par [GUS, 2025, s. 34]. Jednym z powodów tych rozstań są rozbieżności w podejściu do zarządzania finansami osobistymi. Dodatkowo w ostatnich latach spada liczba małżeństw i rośnie liczba związków nieformalnych [Jóźwiak i Kotowski, 2025, s. 149]. Coraz częściej funkcjonują również związki konkubenckie, w których partnerzy prowadzą wspólne gospodarstwo domowe oraz podejmują wspólne decyzje finansowe mimo braku formalizacji relacji [Spławski, 2025, s. 224-225]. W związku z tym, analiza modeli zarządzania finansami w związkach partnerskich i małżeńskich wydaje się szczególnie istotna w kontekście współczesnych wyzwań. Temat ten pozostaje aktualny i wciąż budzi kontrowersje – zwłaszcza w odniesieniu do pytania, czy lepszym rozwiązaniem jest całkowite łączenie dochodów, czy raczej zachowanie częściowej niezależności finansowej. W rozważaniach zidentyfikowano następujące pytania badawcze:

1. Jakie determinanty i konsekwencje wspólnego lub rozdzielnego modelu finansów osobistych zidentyfikować można w literaturze przedmiotu?

2. W jakim stopniu młodzi dorośli identyfikują ważność wybranych elementów modelu zarządzania finansami osobistymi w ich gospodarstwie domowym i wpływu na dobrostan relacji?

W artykule przedstawiono analizę piśmiennictwa dotyczącego wybranych zagadnień zarządzania finansami osobistymi z perspektywy związku partnerskiego i małżeńskiego oraz wyniki badania z wykorzystaniem metody sondażu diagnostycznego, zrealizowanego za pomocą techniki CAWI. Zidentyfikowane modele zarządzania finansami osobistymi oraz ich konsekwencje zarówno pozytywne jak i negatywne - kształtują uzgodniony model zarządzania finansami osobistymi w ramach gospodarstwa domowego i stanowią istotny element funkcjonowania związku, determinujący zarówno poziom stabilności ekonomicznej, jak i satysfakcji z relacji.

1. Wybrane determinanty wspólnego lub rozdzielnego modelu finansów osobistych

Decyzja o modelu zarządzania finansami osobistymi w gospodarstwie domowym prowadzonym przez osoby w związku zależy od wielu czynników - nie tylko od sytuacji materialnej, ale też od relacji między partnerami, ich doświadczeń i spojrzenia na życie. Wspólne finanse mogą powodować napięcia, szczególnie przy dysproporcji w wysokości dochodu. Jednocześnie wspólne zarządzanie tą sferą życia bywa symbolem zaufania, bliskości i wspólnego zaangażowania w związek [Gladstone i in., 2022, s.16-20]. Autorki Agnese Vitali i Romina Fraboni badały finansowe aspekty modeli zarządzania finansami w związkach małżeńskich. Według nich ustanawianie wspólnoty lub model rozdzielny finansów osobistych bywa konsekwencją wcześniejszych doświadczeń, takich jak na przykład prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego, przed sformalizowaniem związku. Autorki zauważyły zależność, że pary, które wcześniej żyły razem, częściej wybierają rozdzielność, aby zachować niezależność i elastyczność w wydatkach. Te zaś, które zamieszkały razem dopiero po ślubie, częściej łączą majątek. Ponadto potwierdzają, że w tradycyjnych społeczeństwach dominuje wspólne gospodarowanie finansami, a w społeczeństwach nowoczesnych spotykana jest częściej rozdzielność majątkowa, a sposób zarządzania pieniędzmi nie zależy tylko od aktualnej sytuacji ekonomicznej, ale także od przebiegu relacji i wcześniejszych doświadczeń [Vitali i Fraboni, 2022, s.745-748]. Z perspektywy formalizacji tego podejścia, z raportu z badań przeprowadzonych przez Santander Consumer Bank, w Polsce jedynie 10% ankietowanych posiada rozdzielność majątkową [Raport Santander Consumer Bank, 2023, s. 7]. Mi-

rosław Kostka i Aleksandra Ciaś wskazują również, że decyzja o podpisaniu intercyzy w małżeństwie często wynika z problemów w relacji lub chęci ochrony majątku, stając się często konsekwencją pogorszenia relacji między małżonkami, dużą różnicą w stanie posiadanego majątku, czy też wysokości wynagrodzeń, sporów o pieniądze albo chęci zabezpieczenia własnych interesów [Kostek i Ciaś, 2012, s. 65-66]. Podobne zależności zauważyli autorzy Nicole Hiekel, Aart C. Liefbroer i Anne-Rigt Poortman, wskazując, że model prowadzenia finansów w związku zależy w szczególności od tego, jak silne jest zaangażowanie między partnerami oraz jak wygląda ich sytuacja zawodowa. Związki formalne częściej prowadzą wspólny budżet, co sprzyja większej stabilności i poczuciu bezpieczeństwa, a osoby pozostające w związkach nieformalnych, szczególnie te pary bez dzieci, częściej decydują się na oddzielne finanse lub tylko częściowe dzielenie kosztów gospodarstwa. Aktywność zawodowa kobiet i równość zarobków sprzyjają zachowaniu niezależności, a pojawienie się dzieci i dłuższy staż związku zwiększają skłonność do łączenia dochodów. Autorzy podkreślają też wcześniejsze wnioski, że w kulturach tradycyjnych dominuje wspólne gospodarowanie finansami, a w społeczeństwach bardziej indywidualistycznych rozdzielne zarządzanie finansami osobistymi w związku [Hiekel i in., 2014, s. 1548-1552].

Z perspektywy czynników emocjonalnych pary, które wspólnie zarządzają połączonymi finansami, częściej odczuwają większą satysfakcję ze związku, silniejsze zaufanie i poczucie wspólnoty. Wspólne zarządzanie pieniędzmi wspiera stabilność i wzajemne zaangażowanie, szczególnie w gospodarstwach domowych o niższych dochodach, gdzie dzielenie środków wzmacnia poczucie bezpieczeństwa. Z drugiej strony efekt ten nie zawsze jest jednoznacznie pozytywny, bo jeśli w relacji brakuje zaufania lub komunikacja jest słaba, wspólne konto może prowadzić do napięć i poczucia nierówności [Gladstone i in., 2022, s. 16-20]. Odpowiednie zarządzanie finansami w gospodarstwie domowym ma kluczowe znaczenie dla utrzymania stabilności i bezpieczeństwa gospodarstwa i związku. Według Damiana Kubiaka, brak planowania i kontrolowania wydatków może prowadzić do niedoboru środków, natomiast przemyślane gospodarowanie pieniędzmi, w tym inwestowanie nadwyżek zamiast ich biernego przechowywania [Kubiak, 2011, s. 65] pozwala skutecznie poprawić kondycję budżetu domowego i zwiększyć bezpieczeństwo finansowe pary.

Sposób zarządzania finansami w związku zależy więc od wielu powiązanych czynników: od historii i formy relacji, przez sytuację ekonomiczną, aż po wartości i kulturę społeczną, w której funkcjonują partnerzy. Wspólne finanse mogą wzmacniać poczucie bliskości i zaufania, ale równocześnie wymagają dobrej komunikacji i równowagi między niezależnością a współpracą.

2. Wybrane modele podejmowania decyzji finansowych w gospodarstwie domowym par

W literaturze wyróżnia się kilka podstawowych modeli zarządzania finansami w związkach, w ramach budżetu domowego. Najczęściej wymienia się model wspólnego budżetu, w którym wszystkie dochody i wydatki są łączone; model częściowo wspólny, gdzie para współdzieli wybrane środki na wspólne cele, zachowując przy tym indywidualne konta; oraz model rozdzielny, w którym każdy z partnerów samodzielnie dysponuje swoimi finansami [Olcoń-Kubicka, 2016, s. 477-486]. Zagadnienie sposobów zarządzania budżetem domowym w Polsce zostało opisane w badaniach Agnieszki Kopytyńskiej i Agaty Gąsiorowskiej. Na podstawie przeprowadzonych badań wyróżniono cztery style zarządzania budżetem domowym wśród Polaków będących w związkach. Pierwszy z nich to system niezależny, w którym każda osoba dysponuje własnymi dochodami i samodzielnie podejmuje decyzje dotyczące wydatków. Wspólne koszty, takie jak rachunki czy zakupy spożywcze, są dzielone według ustaleń między partnerami. Model ten jest najczęściej spotykany wśród osób młodych, aktywnych zawodowo, które cenią sobie autonomię i prawo do niezależnego dysponowania pieniędzmi. Drugi typ określany jest jako częściowo niezależny. Charakteryzuje się on tym, że partnerzy posiadają odrębne konta, ale druga osoba ma do niego dostęp. Model ten stanowi kompromis pomiędzy niezależnością finansową a wspólnym planowaniem i kontrolą nad budżetem. Trzecim z wyróżnionych modeli jest system częściowo łączony. W tym przypadku większość dochodów trafia do wspólnej puli, a część środków pozostaje do swobodnej dyspozycji każdego z partnerów. Wspólne konto pozwala na pokrywanie podstawowych kosztów utrzymania, natomiast środki indywidualne umożliwiają realizację własnych potrzeb i zainteresowań. Taki model sprzyja równowadze między wspólnotą finansową a indywidualizmem ekonomicznym. Ostatni model to system pełnego łączenia finansów, zakładający całkowite połączenie dochodów i wspólną kontrolę nad wydatkami. W tym rozwiązaniu wszystkie wpływy trafiają do jednego budżetu, z którego finansowane są zarówno potrzeby domowe, jak i osobiste wydatki partnerów. Taki sposób zarządzania pieniędzmi jest najbardziej wspólnotowy i występuje przede wszystkim w małżeństwach z dłuższym stażem, gdzie relacje oparte są na trwałym zaufaniu i wzajemnej odpowiedzialności. Wyniki badań pokazują, że w polskich gospodarstwach domowych dominują formy pośrednie, czyli częściowo niezależne oraz częściowo łączone zarządzanie. Autorki podkreślają również, że coraz większe znaczenie w decyzjach finansowych zyskuje niezależność ekonomiczna kobiet, wynikająca z ich aktywności zawodowej i wzrostu świadomości finansowej [Kopytyńska i Gąsiorowska, 2016, s. 14-19].

Dla porównania opisane w literaturze, klasyczne style zarządzania budżetem domowym, opisują podejmowanie decyzji finansowych w gospodarstwach domowych oraz relacje władzy między partnerami, rozróżniając je przede wszystkim pod względem poziomu wspólności finansów oraz stopnia kontroli nad środkami pieniężnymi przez każdego z partnerów, który zarządza całym dochodem gospodarstwa domowego. Kobieta nie ma wtedy bezpośredniego dostępu do pieniędzy, a otrzymuje jedynie część środków od męża na bieżące potrzeby domowe, takie jak zakupy spożywcze czy opłaty. Ten model był szczególnie popularny w społeczeństwach tradycyjnych, kiedy mężczyzna pełnił funkcję głowy rodziny oraz jedynego żywiciela. Drugim typem jest „female whole wage system", czyli system władzy kobiety. W tym modelu sytuacja jest odwrotna, bo kobieta zarządza całym wspólnym budżetem oraz decyduje o jego rozdysponowaniu. Mężczyzna przekazuje jej całość swoich zarobków i kobieta dysponuje nimi według uznania. Chociaż ten model może sugerować większą władzę kobiet w gospodarstwie domowym, w praktyce często wynika z tradycyjnego podziału ról, gdzie to żona odpowiada za zarządzanie codziennymi wydatkami, podczas gdy mąż zajmuje się pracą zawodową poza domem. Trzeci styl to „housekeeping allowance system", czyli system gospodarstwa domowego z przydziałem środków. W tym przypadku mężczyzna i kobieta dzielą się obowiązkami finansowymi i jedna osoba (często mężczyzna) zarządza głównymi finansami, a druga (często kobieta) otrzymuje określoną kwotę tzw. „allowance" na prowadzenie domu. Reszta pieniędzy może być oszczędzana lub przeznaczana na inne cele. Model ten stanowi kompromis między pełną kontrolą jednej ze stron, a wspólnym zarządzaniem. Czwarty styl to „pooling system". System wspólnego budżetu, który charakteryzuje się tym, że małżonkowie łączą swoje dochody w jeden wspólny fundusz, z którego finansują wszystkie wydatki domowe. Obie strony mają równy dostęp do pieniędzy i wspólnie podejmują decyzje finansowe. Ostatni z modeli to „independent management system", czyli system niezależnego zarządzania finansami. W tym przypadku każda osoba zachowuje kontrolę nad własnymi dochodami i samodzielnie ponosi odpowiedzialność za swoje wydatki. Partnerzy dzielą się jedynie kosztami wspólnych zobowiązań, np. rachunków czy opłat mieszkaniowych, natomiast pozostałe środki wydają według własnego uznania. Taki model coraz częściej pojawia się wśród młodych par, zwłaszcza w związkach nieformalnych, gdzie ważna jest niezależność finansowa i autonomia jednostki. Autorka pokazuje, jak wiele jest systemów zarządzania pieniędzmi pomiędzy dwójką ludzi w jednym gospodarstwie domowym [Pahl i Vogler, 1994, s. 263-287].

Poniżej zaprezentowano syntetyczne ujęcie porównania modeli zarządzania finansami osobistymi w parze od pełnej integracji finansowej po całkowitą niezależ-

ność majątkową, mające wpływ na stabilność finansową, poziom zaufania oraz poczucie autonomii partnerów w związku. Zwrócono uwagę na główne zidentyfikowane zalety i wady poszczególnych podejść.

Analizując sposób organizacji finansów w gospodarstwie domowym, poprzez pryzmat wybranych zalet i wad modelu całkowicie zintegrowanego (Tab.1), badania wskazują że pary, które łączą dochody i podejmują decyzje wspólnie, rzadziej doświadczają trudności budżetowych, zadłużenia lub opóźnień w płatnościach. Wspólne finanse sprzyjają także wzajemnemu zaufaniu, zwiększają komunikację między partnerami i kształtują poczucie współodpowiedzialności za sytuację ekonomiczną rodziny [van Raaij i in., 2020, s. 6-11]. Z drugiej strony wadą nadmiernej integracji w finansach osobistych jest utrata poczucia niezależności lub wzajemnych pretensji dotyczących decyzji finansowych i jak zauważa Adam Barembruch w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej przez jednego z partnerów, ryzyko finansowe obejmuje także wspólny majątek. W sytuacji braku intercyzy lub wyłączenia wspólności majątkowej zobowiązania przedsiębiorcy mogą obciążyć również środki współmałżonka, co w skrajnych przypadkach prowadzi do utraty płynności finansowej i zagrożenia stabilności całego gospodarstwa domowego [Barembruch, 2022, s. 45-46].

Tab. 1. Wybrane zalety i wady w modelu wspólnych finansów osobistych

Model zarządzania finansami	Zalety	Wady
Model wspólnego budżetu	• Uznanie za najpowszechniejszy i najbardziej efektywny model finansowy • Sprzyjanie stabilności finansowej gospodarstwa domowego • Zapewnienie dużej przejrzystości oraz lepszej kontroli nad wydatkami • Ułatwienie realizacji wspólnych celów, takich jak oszczędzanie na dom czy wakacje • Rzadsze doświadczanie zadłużenia oraz problemów z płatnościami • Wzmocnienie zaufania, komunikacji oraz ogólnej satysfakcji z relacji • Kształtowanie poczucia współodpowiedzialności i równości w związku	• Potencjalna utrata autonomii finansowej i ograniczenie prywatności • Ryzyko wystąpienia napięć i konfliktów przy odmiennych podejściach do wydatkowania środków • Możliwość przejęcia dominującej kontroli nad kontem przez jednego z partnerów • Trudności z wyodrębnieniem środków należących do poszczególnych osób w przypadku rozwodu • Ryzyko obciążenia wspólnego majątku długami z działalności gospodarczej jednego partnera (przy braku intercyzy)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [van Raaij i in., 2020, s. 6-11; Barembruch, 2022, s. 45-46].

System częściowo zintegrowanego budżetu (Tab. 2) stanowi formę pośrednią pomiędzy całkowicie wspólnym a niezależnym zarządzaniem finansami. Zaletą tego rozwiązania jest możliwość pogodzenia współpracy ekonomicznej z zachowaniem indywidualnej autonomii każdego z partnerów. Taki model pozwala łączyć dochody na potrzeby wspólnych wydatków, przy jednoczesnym utrzymaniu osobistej kontroli nad częścią środków finansowych. W konsekwencji sprzyja on poczuciu równości i sprawiedliwości w relacji, gdyż oboje partnerzy mogą wnosić proporcjonalny wkład do budżetu domowego, bez poczucia zależności od drugiej osoby. Jednakże brak jasnych reguł dotyczących kwestii finansów wspólnych i indywidualnych może prowadzić do nieporozumień i konfliktów w relacji.

Tab. 2. Wybrane zalety i wady w modelu częściowo zintegrowanych finansów osobistych

Model zarządzania finansami	**Zalety**	**Wady**
Model częściowo zintegrowanego budżetu	• Stanowienie kompromisu między współpracą ekonomiczną a zachowaniem indywidualnej autonomii • Możliwość łączenia środków na wspólne potrzeby przy jednoczesnym utrzymaniu kontroli nad częścią własnych funduszy • Sprzyjanie poczuciu sprawiedliwości i równości w relacji • Szczególne korzyści dla zachowania niezależności ekonomicznej kobiet • Wysoka elastyczność modelu w codziennym zarządzaniu pieniędzmi • Możliwość dostosowania wkładu do wspólnego budżetu proporcjonalnie do dochodów partnerów	• Brak jasnych definicji „częściowego łączenia", co może prowadzić do nieporozumień i konfliktów • Mniejsza przejrzystość finansowa, utrudniająca planowanie oszczędności i inwestycji długoterminowych • Ryzyko utrwalania nierówności finansowych w przypadku występowania dużych różnic w zarobkach • Konieczność utrzymywania bardzo wysokiego poziomu komunikacji między partnerami • Generowanie dodatkowej „biurokracji" związanej z obsługą wielu rachunków lub rozliczeń • Potencjalnie słabsze poczucie wspólnoty i solidarności ekonomicznej niż w modelu pełnej integracji

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Lott, 2017, s. 201-215].

Według Yvonne Lott, mimo pewnych ograniczeń model częściowo zintegrowany odzwierciedla coraz powszechniejszy indywidualizm i autonomię partnerów

w związkach. Dla wielu par stanowi praktyczny kompromis pomiędzy tradycyjną wspólnotą finansową a potrzebą niezależności ekonomicznej. Częściowo wspólny budżet jest więc elastyczną opcją, ale potencjalnie niejednoznacznym rozwiązaniem, które łączy zalety współpracy finansowej z ryzykiem braku przejrzystości i utrwalenia nierówności płciowych [Lott, 2017, s. 201-215].

Ostatni, omawiany w niniejszej analizie rozdzielny model finansów osobistych (Tab.3), w badaniach nad tym zagadnieniem wskazuje na ochronną i motywacyjną zaletę przyjętego rozwiązania [Frémeaux i Leturcq, 2022, s. 666-679]. Chroni przed negatywnymi skutkami zadłużenia lub przed błędnymi decyzjami finansowymi partnera oraz zapewnia bezpieczeństwo indywidualnego dorobku w razie rozwodu lub separacji. Zaletą jest także większa motywacja do pracy i oszczędzania, bo gromadzenie majątku zależy tylko od jednej osoby.

Tab. 3. Wybrane wady i zalety rozdzielnego modelu finansów osobistych

Model zarządzania finansami	Zalety	Wady
Model rozdzielnego budżetu	• Zapewnienie pełnej autonomii finansowej oraz kontroli nad własnym majątkiem i decyzjami inwestycyjnymi • Ochrona przed negatywnymi skutkami zadłużenia lub błędnymi decyzjami finansowymi partnera • Gwarancja bezpieczeństwa dorobku indywidualnego w przypadku rozwodu lub separacji • Zwiększenie motywacji do pracy i oszczędzania, dzięki uzależnieniu gromadzenia majątku od wysiłku jednej osoby • Ułatwienie prowadzenia działalności gospodarczej oraz skuteczniejsza ochrona aktywów z nią związanych • Możliwość elastycznego dostosowania relacji ekonomicznej do indywidualnych potrzeb i historii życiowej partnerów	• Pogłębianie różnic majątkowych między partnerami, szczególnie przy wykonywaniu nieodpłatnej pracy domowej lub opiekuńczej • Brak rekompensaty finansowej za pracę na rzecz gospodarstwa domowego, co nasila nierówności ekonomiczne • Osłabienie solidarności finansowej oraz więzi ekonomicznych wewnątrz związku • Gromadzenie statystycznie mniejszego łącznego majątku w porównaniu do par stosujących wspólność majątkową • Ryzyko utrwalenia nierówności płciowych i finansowych w długotrwałych relacjach • Ograniczenie wzajemnej współpracy finansowej i możliwości wspólnego inwestowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Frémeaux i Leturcq, 2022, s. 367–372; Nutz i in., 2022, s. 367-372].

Badania wskazują również na negatywne konsekwencje. Model rozdzielnego prowadzenia finansów osobistych zapewnia większą przejrzystość i niezależność, może prowadzić do osłabienia więzi ekonomicznej między partnerami oraz ryzyko utrwalenia nierówności płciowych i finansowych w długotrwałych związkach [Frémeaux i Leturcq, 2022, s. 367–372], wskazując na kolejny potencjalny obszar przyszłych badań.

Podsumowując, zaprezentowane powyżej wyniki przeglądu wybranych zagadnień identyfikujących determinanty i konsekwencje zastosowanych podejść do zarządzania finansami osobistymi w związkach partnerskich i małżeńskich odzwierciedlają szereg zagadnień zarówno natury formalnej, prawnej jak również emocjonalnej czy psychologicznej. Wybór pomiędzy zaproponowanymi modelami wymagałby zastosowania pogłębionej refleksji nad każdym z przypadków i jednocześnie rozstrzygnięciem dylematu pomiędzy solidarnością, równością i zaufaniem w związku, a potrzebą indywidualizmu, autonomii czy samorealizacji.

3. Finanse osobiste w związku – perspektywa młodych dorosłych

Badanie sondażowe zostało przeprowadzone z wykorzystaniem formularza ankiety typu CAWI (Computer Assisted Web Interwiev), skierowanej do osób mieszkających w województwie podlaskim, deklarujących prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego w związku partnerskim lub małżeńskim. Uczestniczyło w nim łącznie 97 respondentów, przy czym większość stanowili młodzi dorośli – osoby w wieku do 30 roku życia – stanowiący 88% respondentów. Formularz składał się z 11 zagadnień tematycznych. Badanie zostało przeprowadzone w marcu 2026 roku i miało na celu pilotażowe zweryfikowanie zebranych w narracyjnym przeglądzie literatury zagadnień oraz zidentyfikowanie poziomu znajomości i rozpoznawalności wybranych elementów modeli zarządzania finansami w badanych gospodarstwach domowych, prowadzonym przez pary. W tabeli 4 została przedstawiona charakterystyka respondentów uczestniczących w badaniu.

Tab. 4. Charakterystyka respondentów badania CAWI

Płeć	Kobieta	70% (68)
	Mężczyzna	30% (29)
Wiek	Poniżej 20 lat	21% (20)
	20-30 lat	67% (65)
	31-40 lat	7% (7)
	Powyżej 40 lat	5% (5)
Status	w związku	100%

Źródło: opracowanie własne.

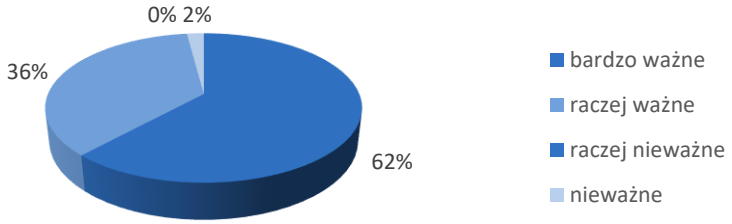

Rys. 1. Znaczenie planowania budżetu w gospodarstwie domowym

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zdecydowana większość badanych uznaje planowanie budżetu za istotny element zarządzania finansami w gospodarstwie domowym. Prawie wszyscy respondenci (98%) uznają planowanie budżetu za bardzo ważny lub raczej ważny element zarządzania finansami gospodarstwa domowego. Jedynie niewielka część badanych (2%) oceniła planowanie budżetu jako mniej istotne. Otrzymane wyniki wskazują na to, że zdecydowana większość osób zdaje sobie sprawę z istotności tego kroku. Może to świadczyć o rosnącej świadomości finansowej społeczeństwa w zakresie zarządzania finansami domowymi. Planowanie budżetu pozwala na lepszą kontrolę wydatków, racjonalne gospodarowanie dochodami oraz ograniczenie ryzyka wystąpienia problemów finansowych.

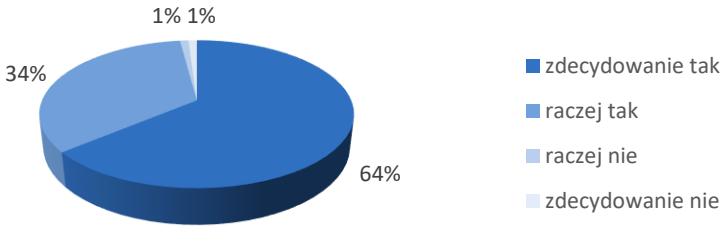

Rys. 2. Sposób gospodarowania pieniędzmi w gospodarstwie domowym ma wpływ na jego stabilność finansową

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zagadnienie sposobu gospodarowania pieniędzmi w gospodarstwie domowym ma wpływ na jego stabilność finansową. Większość respondentów (98%) uważa, że ma to istotny wpływ na stabilność finansową gospodarstwa domowego. Uzyskane

wyniki mogą wskazywać, że respondenci dostrzegają znaczenie odpowiedniej organizacji zarządzania finansami w gospodarstwie domowym. W praktyce sposób gospodarowania pieniędzmi wiąże się z podziałem obowiązków finansowych między partnerów. W niektórych domach jedna osoba odpowiada za planowanie budżetu i kontrolę wydatków, w innych decyzje podejmowane są wspólnie przez oboje partnerów natomiast w jeszcze innych każda z osób planuje swoje budżety oddzielnie. Odpowiedni system podziału odpowiedzialności za finanse może mieć istotne znaczenie dla utrzymania stabilnej sytuacji finansowej gospodarstwa domowego.

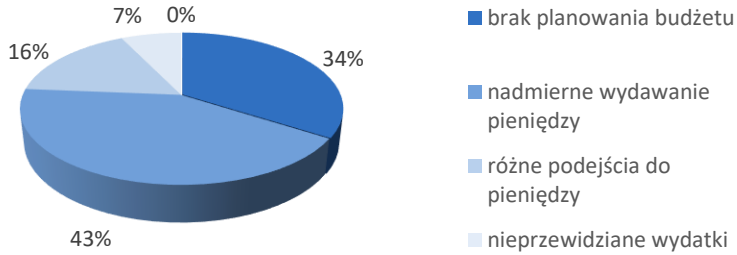

Rys. 3. Najczęstsze czynniki powodujące problemy finansowe w gospodarstwie domowym

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Analiza odpowiedzi respondentów wskazuje, że najczęstszymi przyczynami problemów finansowych w gospodarstwie domowym są nadmierne wydawanie pieniędzy (43%) oraz brak planowania budżetu (34%). Część respondentów zwróciła również uwagę na różnice w podejściu do pieniędzy między partnerami (16%), co może wskazywać, że odmienne nawyki finansowe i podejście do zarządzania pieniędzmi mogą prowadzić do konfliktów oraz pogorszenia sytuacji finansowej gospodarstwa domowego. Mniejszy odsetek respondentów wskazał także na nieprzewidziane wydatki, jako źródło problemów finansowych (7%). Odpowiedź „inne" nie została zaznaczona przez żadną osobę.

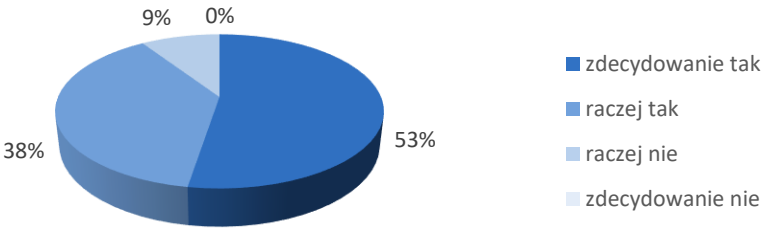

Rys. 4. Niezależność finansowa partnerów może poprawiać stabilność budżetu domowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Większość badanych pozytywnie ocenia wpływ niezależności finansowej partnerów na stabilność budżetu domowego. Największa część respondentów (53%) zdecydowanie się zgadza z tym stwierdzeniem, a 38% raczej się zgadza. Tylko 9% respondentów raczej nie uznaje tego zjawiska za pozytywne. Uzyskane wyniki mogą wskazywać, że badani przywiązują dużą wagę do niezależności finansowej w relacjach partnerskich oraz że możliwość samodzielnego dysponowania częścią dochodów jest dla wielu osób istotnym elementem stabilnego funkcjonowania gospodarstwa domowego.

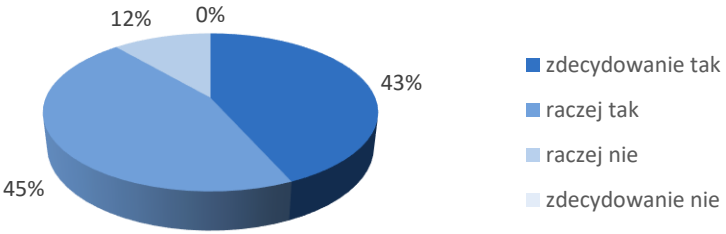

Rys. 5. Wspólne zarządzanie finansami przez partnerów może poprawiać stabilność budżetu domowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Respondenci w zdecydowanej większości (88%) dostrzegają pozytywną rolę wspólnego podejmowania decyzji finansowych w gospodarstwie domowym. Odpowiedź „raczej nie" została wybrana przez 12% ankietowanych, natomiast odpowiedź „zdecydowanie nie" nie została wybrana przez żadnego z badanych. Wyniki te mogą

wskazywać, że większość osób dostrzega istotne znaczenie współpracy między partnerami w zakresie podejmowania decyzji finansowych. Może to sugerować, że wspólne planowanie wydatków, ustalanie celów finansowych oraz podejmowanie decyzji dotyczących zarządzania środkami pieniężnymi może sprzyjać lepszej kontroli nad budżetem gospodarstwa domowego oraz jego większej stabilności.

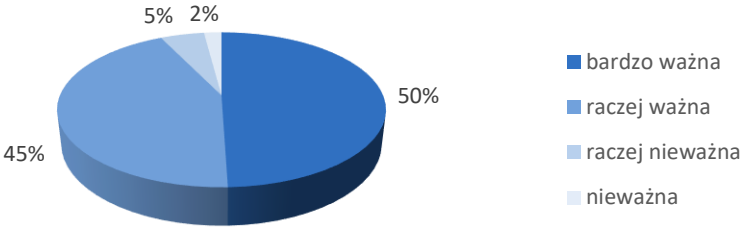

Rys. 6. Znaczenie przejrzystości finansowej (np. wiedza o dochodach i wydatkach) w gospodarstwie domowym

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.\

W opinii ankietowanych przejrzystość finansowa odgrywa istotną rolę w prawidłowym funkcjonowaniu gospodarstwa domowego. Największa część respondentów (50%) uznała ją za bardzo ważną, 43% za raczej ważną natomiast 5% badanych oceniło, że raczej nie jest to ważny element, jedynie 2% uznało, że zdecydowanie nie ma to istotnego znaczenia w gospodarstwie domowym. Uzyskane wyniki mogą sugerować, że respondenci dostrzegają znaczenie otwartości oraz wzajemnej wiedzy partnerów na temat sytuacji finansowej gospodarstwa domowego.

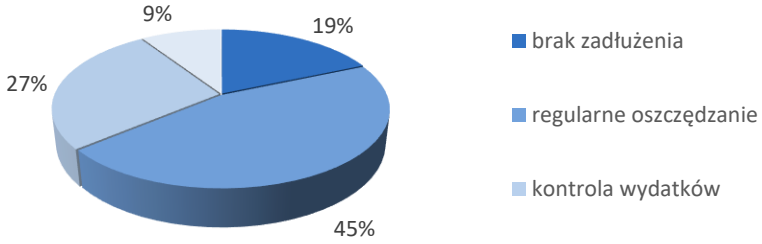

Rys. 7. Czynniki świadczące o dobrym zarządzaniu budżetem domowym

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Za najważniejsze czynniki świadczące o właściwym zarządzaniu budżetem domowym badani uznali regularne oszczędzanie (45%) oraz kontrolę wydatków (27%). Oznacza to, że umiejętność odkładania środków finansowych oraz bieżące monitorowanie wydatków odgrywają kluczową rolę w utrzymaniu stabilnej sytuacji finansowej. Część respondentów (19%) uznała brak zadłużenia za również istotny czynnik. Najmniejsza część ankietowanych wskazała odpowiedź „planowanie przyszłych wydatków". Odpowiedzi mogą sugerować, że odpowiednie zarządzanie budżetem domowym opiera się przede wszystkim na odpowiedzialnym gospodarowaniu środkami finansowymi, zwłaszcza poprzez regularne oszczędzanie oraz kontrolowanie bieżących wydatków.

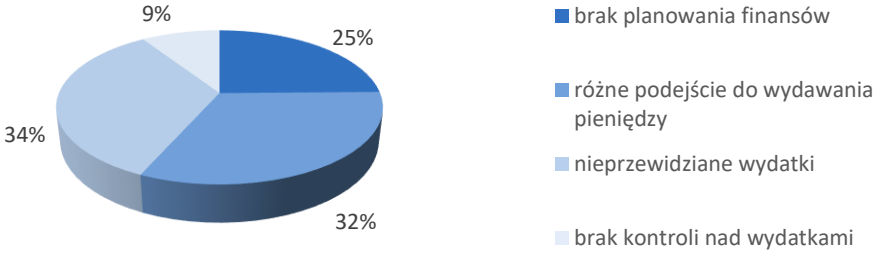

Rys. 8. Czynniki najbardziej utrudniające utrzymanie stabilnego budżetu domowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Uzyskane odpowiedzi wskazują, że do najważniejszych czynników utrudniających utrzymanie stabilnego budżetu domowego należą nieprzewidziane wydatki (34%) oraz różnice w podejściu do gospodarowania pieniędzmi (32%). Tak duża liczba wskazań tego drugiego czynnika wskazuje, że sposób zarządzania finansami w relacji partnerskiej ma kluczowe znaczenie dla stabilności budżetu. Pozostałe czynniki były wybierane rzadziej. „Brak planowania finansów" wskazało 25% badanych, natomiast „brak kontroli nad wydatkami" – 9%.

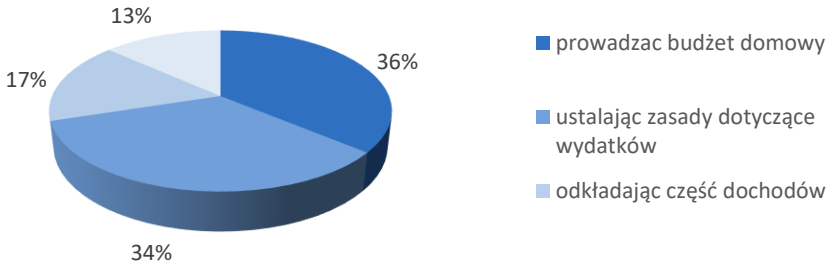

Rys. 9. Sposoby zapobiegania problemom finansowym w gospodarstwie domowym

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Wśród ankietowanych dominowało przekonanie, że skuteczne zapobieganie problemom finansowym wymaga przede wszystkim prowadzenia budżetu domowego (36%), co pokazuje, że systematyczne planowanie dochodów i wydatków jest postrzegane jako podstawowy sposób utrzymania stabilności finansowej. Niewiele mniej, bo 34% respondentów wybrało odpowiedź „ustalanie zasad dotyczących wydatków'', co wskazuje na duże znaczenie wspólnego podejmowania decyzji finansowych w gospodarstwie domowym. Rzadziej wskazywano odkładanie części dochodów (17%) oraz ograniczanie niepotrzebnych wydatków (13%).

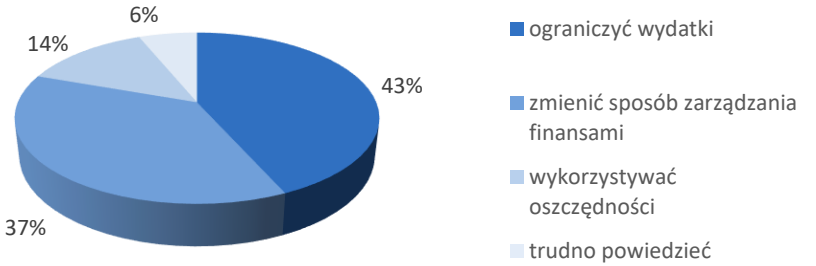

Rys. 10. Sposoby reagowania gospodarstwa domowego na pogorszenie sytuacji finansowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku pogorszenia sytuacji finansowej badani najczęściej deklarowali ograniczenie wydatków (43%) oraz zmianę sposobu zarządzania finansami (37%),

co może oznaczać zmianę modelu zarządzania pieniędzmi w gospodarstwie domowym np. większą lub też mniejszą współpracę między partnerami przy podejmowaniu decyzji finansowych. Mniej badanych wskazywało odpowiedź „wykorzystywać oszczędności" (14%) oraz „trudno powiedzieć" (6%).

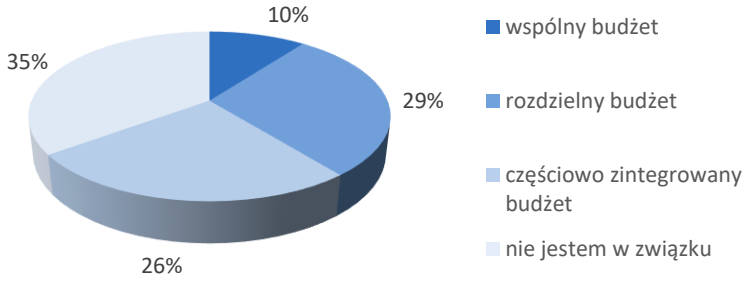

Rys. 11. Modele finansowe stosowane przez respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Wśród osób pozostających w relacjach najczęściej wybierano rozdzielny budżet (29%) oraz częściowo zintegrowany budżet (26%). Najrzadziej badani wskazywali wspólny budżet (10%). Wyniki te mogą być związane z wiekiem badanej grupy, w której dominowali młodzi dorośli, często będący na etapie edukacji lub początku pracy zawodowej bez stałych zobowiązań rodzinnych, co może wpływać na mniejszą popularność wspólnego budżetu.

4. Dyskusja wyników

Uzyskane wyniki wskazują na wysoką świadomość finansową respondentów oraz podkreślają istotną rolę organizacji finansów w codziennym funkcjonowaniu gospodarstw domowych prowadzonych przez pary. W pierwszej kolejności należy podkreślić wysokie znaczenie planowania budżetu. Aż 98% badanych stwierdziło, że jest to ważne lub raczej ważne. Wynik ten potwierdza Damian Kubiak [2011], który uważa, że planowanie jest podstawowym narzędziem racjonalnego gospodarowania środkami pieniężnymi oraz ogranicza ryzyko problemów finansowych. Podobnie wysoki odsetek respondentów potwierdził, że sposób zarządzania finansami ma bezpośredni wpływ na stabilność budżetu domowego. Sugeruje to, że badani dostrzegają zależność między organizacją finansów a stabilnością budżetu. Analiza odpowiedzi dotyczących przyczyn problemów finansowych wskazuje, że największe

znaczenie mają: nadmierne wydawanie pieniędzy oraz brak planowania budżetu. Oznacza to, że trudności finansowe nie wynikają tylko z poziomu dochodów, ale również ze sposobu zarządzania nimi. Istotnym czynnikiem okazały się różnice w podejściu do pieniędzy między partnerami, co potwierdza znaczenie aspektów relacyjnych i komunikacyjnych w gospodarowaniu budżetem domowym. Zaobserwowane zależności można odnieść do danych GUS [2025] wskazujących, że kwestie finansowe należą do czynników wpływających na konflikty i rozstania partnerów. Może to sugerować, że nieodpowiednie zarządzanie finansami oraz brak porozumienia w sprawach finansowych mogą negatywnie wpływać nie tylko na stabilność budżetu domowego, ale również na relacje w związku. Wyniki potwierdzają także istotną rolę niezależności finansowej partnerów. Co interesujące, badani ocenili również wysoko znaczenie wspólnego podejmowania decyzji finansowych. Zestawienie tych dwóch wyników sugeruje, że badani preferują rozwiązanie łączące autonomię partnerów z ich współpracą, co potwierdza autorka Yvonne Lott [2017] wskazując, że częściowo zintegrowany model finansów odzwierciedla współczesną potrzebę niezależności przy jednoczesnym zachowaniu współpracy w związku. Zdecydowana większość respondentów doceniła przejrzystość finansową w gospodarstwie domowym i uznała ją za ważny czynnik funkcjonowania gospodarstwa domowego. Sugeruje to, że dostęp do informacji o dochodach i wydatkach partnera sprzyja lepszemu zarządzaniu finansami oraz ogranicza ryzyko konfliktów. Znajduje to również potwierdzenie w literaturze. Yvonne Lott [2017] podkreśla, że współpraca i wzajemny dostęp do informacji finansowych mogą stanowić istotną zaletę modelu wspólnego budżetu. Wśród czynników świadczących o dobrym zarządzaniu budżetem domowym respondenci wskazywali najczęściej regularne oszczędzanie, kontrolę wydatków. Natomiast analiza czynników utrudniających utrzymanie stabilności budżetu domowego wskazuje na dominującą rolę nieprzewidzianych wydatków oraz różnic w podejściu do pieniędzy W. Fred van Raaij, Gerrit Antonides, I. Manon de Groot. [2020] w literaturze zwracają uwagę, że w gospodarstwach domowych opartych na wspólnym modelu finansowym rzadziej występują trudności budżetowe, co może być związane z większą kontrolą wydatków oraz bardziej świadomym gospodarowaniem środkami finansowymi. Z kolei Gladstone, Garbinsky i Mogilner [2022] wskazują, że słaba komunikacja między partnerami może prowadzić do napięć w relacji oraz utrudniać skuteczne funkcjonowanie wspólnego modelu zarządzania finansami. Znajduje to odzwierciedlenie również w wynikach przeprowadzonego badania, w którym respondenci jako działania zapobiegające problemom finansowym najczęściej wskazywali prowadzenie budżetu domowego oraz ustalanie zasad dotyczących wydatków. Podkreśla to znaczenie komunikacji i współpracy

partnerów w zakresie zarządzania finansami. W sytuacji pogorszenia sytuacji finansowej gospodarstwa domowego najczęściej podejmowanymi działaniami są ograniczenia wydatków oraz zmiana sposobu zarządzania finansami. Wyniki badania są zbieżne z obserwacjami Agnese Vitali i Rominy Fraboni [2022], które wskazują, że odpowiedni dobór modelu zarządzania finansami może mieć istotne znaczenie dla funkcjonowania gospodarstwa domowego i dostosowywania się do zmieniającej się sytuacji finansowej. Wyniki przeprowadzonego badania wskazują na rosnące znaczenie niezależności finansowej partnerów. Jednocześnie badania Santander Consumer Bank [2023] pokazują, że w Polsce nadal dominują rozwiązania oparte na współdzieleniu finansów, a rozdzielność majątkową deklaruje jedynie niewielka część badanych. W kontekście powyższej dyskusji należy uwzględnić specyfikę badanej grupy w badaniu. Młodzi dorośli często nie pozostają jeszcze w małżeństwie ani nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego, dlatego ich preferencje finansowe mogą zmieniać się na późniejszych etapach życia. Dodatkowo badanie mając charakter pilotażowy, zostało przeprowadzone na ograniczonej liczbowo grupie respondentów. Uzyskane dane odzwierciedlają ogólne tendencje i mogą stanowić podstawę do dalszych, bardziej szczegółowych badań.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza literatury i pilotażowych badań młodych dorosłych względem decyzji dotyczących zarzadzania finansami osobistymi w ich związkach wskazują, że nie istnieje jeden uniwersalny model zarządzania finansami osobistymi. Odpowiadając na pierwsze pytanie badawcze, można stwierdzić, że wybór określonego sposobu organizacji finansów jest determinowany wieloma czynnikami społecznymi, ekonomicznymi, psychologicznymi i prawnymi, a także doświadczeniami partnerów, poziomem wzajemnego zaufania oraz podejściem do niezależności finansowej. Przyjęty sposób gospodarowania środkami pieniężnymi nie wynika wyłącznie z samego modelu, lecz z jego dopasowania do potrzeb i charakteru relacji. Problemy finansowe często wynikają nie z wyboru konkretnego sposobu organizacji budżetu, choć mogą mieć w tym udział, lecz z braku porozumienia między partnerami i różnic w podejściu do zarządzania i niewystarczającej przejrzystości decyzji finansowych [Siemiątkowska i Obrębska, 2020, s. 129–130]. Analiza literatury wykazała również, że zarówno wspólny, jak i rozdzielny model zarządzania finansami mogą prowadzić do pozytywnych konsekwencji, takich jak poczucie bezpieczeństwa i większa stabilność budżetu domowego, ale również do trudności wynikających z rozbieżności oczekiwań partnerów. W odniesieniu do drugiego pytania badawczego uzyskane wyniki badań własnych pokazują, że młodzi dorośli dostrzegają

istotny wpływ sposobu zarządzania finansami na funkcjonowanie gospodarstwa domowego oraz jakość relacji partnerskiej. Respondenci zwracali szczególną uwagę na znaczenie komunikacji, wzajemnego zaufania, przejrzystości finansowej oraz jasno ustalonych zasad gospodarowania środkami pieniężnymi. Wyniki badania wskazują, że odpowiednio dobrany model zarządzania finansami może wpływać na większą kontrolę wydatków, ograniczenie konfliktów oraz zwiększenie stabilności budżetu domowego. Jednocześnie coraz większe znaczenie przypisywane jest rozwiązaniom pośrednim, łączącym elementy wspólnego zarządzania finansami z zachowaniem częściowej autonomii partnerów. Podsumowując, zarządzanie finansami w związku nie polega na wyborze jednego, uniwersalnego modelu, lecz na dopasowaniu sposobu gospodarowania środkami pieniężnymi do specyfiki relacji partnerskiej lub małżeńskiej. Odpowiednio dobrany model może sprzyjać zarówno stabilności finansowej gospodarstwa domowego, jak i budowaniu trwałych oraz satysfakcjonujących relacji.

ORCID iD

Marta Małecka-Dobrogowska: https://orcid.org/0000-0001-7247-9725

Literatura

1. Barembruch A. (2022), *Finanse osobiste a cykl życia gospodarstwa domowego*, Polska Akademia Nauk, s. 43–53.
2. Frémeaux N., Leturcq M. (2022), *Wealth Accumulation and the Gender Wealth Gap Across Couples' Legal Statuses and Matrimonial Property Regimes in France,* European Journal of Population ,38, 643-679.
3. Gladstone J. J., Garbinsky E. N., Mogilner C. (2022), *Pooling Finances and Relationship Satisfaction*, American Psychological Association, s. 1-29.
4. Główny Urząd Statystyczny (2025), *Sytuacja demograficzna Polski do 2024 r.,* Warszawa.
5. Hiekel N., Liefbroer A. C., Poortman A.- R. (2014), *Income pooling strategies among cohabiting and married couples,* Demographic Research 30, s. 1528-1560.
6. Jóźwiak E., Kotowski M. (2025), Rozliczenia majątkowe partnerów związku partnerskiego (konkubinatu), Studia Prawnoustrojowe UWM, s. 149-165.
7. Kopytyńska A., Gąsiorowska A. (2016), *Style zarządzania domowym budżetem Polaków pozostających w stałych związkach,* Psychologia Ekonomiczna 8, s. 1-32.
8. Kostek M., Ciaś A. (2012), *Intercyza w świetle badań ankietowych studentów polskich i amerykańskich*, Zeszyty Prawnicze 12(2), s. 41-72.

9. Kubiak D. (2011), *Wybrane aspekty zarządzania finansami gospodarstwa domowego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu 193, s. 65-77.
10. Lott Y. (2017), *When My Money Becomes Our Money: Changes in Couples' Money Management,* Social Policy & Society 16(2), 199-218.
11. Musiał M. (2016), *Znaczenie wiedzy finansowej w procesie zarządzania finansami osobistymi,* Finanse i Prawo Finansowe III (1), s. 97- 108.
12. Olcoń-Kubicka M. (2016), *Financial Arrangement as a Reflection of Household Order*. Polish Sociological Review 4(196), s. 477-494.
13. Pahl J., Vogler C. (1994). Money, Power and Inequality within Marriage. The Sociological Review 42(2), 263–287.
14. Peetz J., Meloff Z., Royle C. (2023), *When couples fight about money, what do they fight about?*, Journal of Social and Personal Relationships, s. 1-25.
15. Przybył I. (2002), *Przyczyny, płaszczyzny i przebieg konfliktów w małżeństwach bezdzietnych,* Życie rodzinne – uwarunkowania makro i mikrostrukturalne, Roczniki Socjologii Rodziny, t. XIV, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 113-131.
16. Raport Santander Consumer Bank (2023), *Związek a finance. Jak Polacy zarządzają pieniędzmi w związkach,* Wrocław.
17. Siemiątkowska K., Obrębska M. (2020), *Jakość komunikacji w związku a kompensująca rola aktywności w sieci,* Człowiek i Społeczeństwo, s. 127-138.
18. Spławski I. (2025), *Rozliczenia majątkowe osób tworzących związki nieformalne, a rozliczenia majątkowe małżonków w ustroju rozdzielności majątkowej - różnice i podobieństwa*, Studia z Zakresu Nauk Prawnoustrojowych Miscellanea XV, s. 221-233.
19. van Raaij W. F., Antonides G., de Groot I. M. (2020), *The benefits of joint and separate financial management of couples,* Journal of Economic Psychology 80 102313, s. 1-25.
20. Vitali A., Fraboni R. (2022), *Pooling of Wealth in Marriage: The Role of Premarital Cohabitation*., European Journal of Population 38, s. 721-754.

Determinants and Consequences of Financial Decision-making in Partner and Marital Relationships: A Review of Selected Issues

Abstract

This article examines personal finance management in partner and marital relationships. Integrating a narrative literature review with an empirical study of young adults, the paper analyzes various household financial management models and their respective advantages and disadvantages. It investigates how these models are shaped by relationship types and

joint decision-making. The findings indicate that while multiple financial management approaches exist within relationships, their adoption is driven by a complex interplay of social, psychological, legal, and individual factors—including past experiences and communication dynamics. The study concludes that choosing an aligned financial strategy is critical, as it directly impacts both household budget stability and relationship quality.

Key words

personal finance management, financial decision-making, household budget, couples